

Η υπογραφή της συνθήκης για τη λήξη του Α΄ Παγκοσμίου πολέμου έγινε με σεμνή τελετή στις αίθουσες των Βερσαλλιών (29 Ιουνίου του 1919). Ήταν ένα κείμενο βίας και ταπείνωσης που ουσιαστικά ένα και μόνο αποτέλεσμα είχε: Να τονώσει τη γερμανική λύσσα για ρεβάνς που λίπανε το έδαφος για να φυτρώσει ο Χίτλερ και να ανθίσει ο ναζισμός. Για την ώρα, όμως, οι εταίροι σχεδίαζαν την ίδρυση της Κοινωνίας των Εθνών (ΚτΕ). Εγκαινιάστηκε πανηγυρικά στις 16 Ιανουαρίου του 1920. Οι λογαριασμοί με την Αυστροουγγαρία των Αψβούργων έκλεισαν χάρη στις συνθήκες του Σεν Ζερμέν (10 Σεπτεμβρίου του 1919) και του Τριανόν (4 Ιουνίου του 1920). Η συνθήκη με τη Βουλγαρία υπογράφηκε στο Νεϊγι (27 Οκτωβρίου του 1919) και με την Τουρκία στο Σαν Ρέμο (26 Απριλίου του 1920).

Οι Ηνωμένες Πολιτείες προέκυψαν παγκόσμια οικονομική δύναμη με μοχλό τον αποικιακό εμπορικό επεκτατισμό που οδηγούσε με μαθηματική ακρίβεια στο κραχ του 1929. Η Βρετανία βρέθηκε παντοδύναμη αποικιακή θαλασσοκράτειρα αυτοκρατορία. Η Γαλλία έφτασε τα σύνορά της ως τον Ρήνο, εκπληρώνοντας τους αλυτρωτικούς της πόθους, κι απέκτησε μεγάλη επιρροή στα πράγματα της Ευρώπης.

Στην Αφρική δούλεψαν οι χάρακες και οι διαβήτες και η ήπειρος μοιράστηκε ακριβοδικαία ανάμεσα στη Γαλλία και στη Βρετανία, που όμως τουμπάρισε τον εταίρο της στη μοιρασιά της Μέσης Ανατολής. Και η Ιταλία δεν μπορούσε να έχει κανένα παράπονο: Οι περιοχές του Τιρόλο, της Τεργέστης, της Ιστρίας, της Ζάρας, ακόμα και το Φιούμε και κάποια νησιά της Αδριατικής της ανήκαν. Κι εκείνη η Σασόνα, η πρώην ελληνική και μετέπειτα αλβανική. Προκειμένου να μπει στον πόλεμο, είχε πάρει την εντολή της προστασίας στην Αλβανία (1915) κι έφτασε ως την ιταλοαλβανική αμυντική συνθήκη του 1927.

Στο Φιούμε, ένας τυχοδιώκτης Ντ' Ανούντσιο κήρυξε την ανεξαρτησία (1919) για να επακολουθήσει η προσάρτηση του 1924. Είχε προηγηθεί η κατοχύρωση των Δωδεκανήσων με τη συνθήκη της Λοζάννης (1923) κι είχε ακολουθήσει η διείσδυση στη Δαλματία με τη συνθήκη του Νετούνο (1929). Ο φασισμός του Μπενίτο Μουσολίνι (από τις 30 Οκτωβρίου του 1922) την είχε οδηγήσει σταδιακά εναντίον της Αυστρίας, της Γιουγκοσλαβίας, της Τουρκίας και της Γαλλίας, αλλά και σε εμπορικές συμφωνίες με τη Ρουμανία, την Ελλάδα και την Ουγγαρία.

Η Γερμανία είχε ακρωτηριαστεί, ταπεινωθεί κι εξωθηθεί στην οικονομική εξόντωση. Και η Αυστροουγγαρία είχε διαμελιστεί περίπου στα «εξ ων συνετέθη». Από την απέραντη αυτοκρατορία των Αψβούργων είχε απομείνει η οικονομικά αφανισμένη δημοκρατία της Αυστρίας, η Γερμανική Αυστρία όπως αποκλήθηκε, περιορισμένη στη γη που κατείχαν τα

πρώην αρχιδουκάτα Σαλτσβούργο, Φοράλμπεργκ, Στυρία και Βόρειο Τιρόλο, 83.800 τετραγωνικά χιλιόμετρα συνολικά, με 6.400.000 κατοίκους.

Από τα σπλάχνα της πρώην αυτοκρατορίας είχε ξεπηδήσει το ανομοιογενές κράτος της Τσεχοσλοβακίας που συγκροτήθηκε από της περιοχές Βοημίας, Μοραβίας, κομματιού της Σιλεσίας, της Κάτω Αυστρίας και της Βόρειας Ουγγαρίας. Συνολικά 140.000 τετρ. χλμ. με 13.700.000 κατοίκους από τους οποίους 6,6 εκατ. Τσέχοι, 2,1 εκατ. Σλοβάκοι και 3,1 εκατ. Γερμανοί. Από τα ίδια σπλάχνα ξεπήδησε και η γειτονική Ουγγαρία, στα βαθύπεδα του Δούναβη και του Τάις, με έκταση 93.000 τετρ. χμ και πληθυσμό 7.900.000 κατοίκους.

Εκτός από την Ιταλία, από τον διαμελισμό της Αυστροουγγαρίας ωφελήθηκαν η Πολωνία (πήρε Γαλικία και Ανατολική Σιλεσία, που θα αποτελούσαν το 40% του εδάφους της), η Ρουμανία (κληρονόμησε το ένα τρίτο της Βουκοβίνας, το Βανάτο και την Τρανσυλβανία) και η Γιουγκοσλαβία: Ενώθηκαν σ' αυτήν, μαζί με την πρώην Σερβία και το Μαυροβούνιο, η Δυτική Στυρία, η Κράινα, η Δαλματία, η Σλοβενία, η Κροατία, η Βοσνία, η Ερζεγοβίνη και κομμάτι της Νότιας Ουγγαρίας. Τα αρχικά λιγότερο από 55 χιλιάδες τετρ. χλμ. της Σερβίας είχαν σχεδόν πενταπλασιαστεί κι είχαν γίνει 249.000 τετρ. χλμ. της Γιουγκοσλαβίας με 12.000.000 κατοίκους (από τους οποίους 6 εκατ. Σέρβοι, 3 εκατ. Κροάτες και 1 εκατ. Σλοβένοι) με αντιθέσεις και διαφορές στη θρησκεία, στο αλφάβητο και στην κουλτούρα, που προβλήθηκαν ευθύς εξαρχής:

Οι Σέρβοι αναζήτησαν την προνομιακή τους θέση μέσα από τα αδιαμφισβήτητα επιχειρήματα του αχνιστού ακόμα αιματός τους που είχε χυθεί στα πεδία των μαχών. Και οι Κροάτες και Σλοβένοι στον δυτικό τους πολιτισμό που σε τίποτα δεν είχε να κάνει με τους «κατσιαπλάδες» του Νότου. Η συνθήκη του Ραπάλο (12 Νοεμβρίου του 1920) με την Ιταλία όξυνε την κατάσταση, καθώς οι Κροάτες τη θεώρησαν εναντίον τους προδοσία και εμπόδιο για την εμπορική δραστηριότητα στην Αδριατική, ενώ οι Σέρβοι βολεύονταν με την Ελεύθερη Ζώνη που τους παραχωρήθηκε στο λιμάνι της Θεσσαλονίκης. Ήταν η εποχή που η Γιουγκοσλαβία, η Τσεχοσλοβακία και η Ρουμανία συνέπηξαν τη Μικρή Αντάντ (1920 - 1921), μια συμμαχία που σκοπό είχε να μη χαθούν τα οφέλη των χωρών αυτών, όπως προέκυψαν με το τέλος του πολέμου.

ΤΟ ΦΙΛΜ ΤΗΣ ΧΡΟΝΙΑΣ:

Ιανουάριος:

Στο Βερολίνο, οι ηγέτες του ριζοσπαστικού συλλόγου «Σπάρτακος», Καρλ Λίμπκνεχτ και Ρόζα Λούξεμπουργκ, ίδρυσαν την 1η του μήνα το Κομμουνιστικό Κόμμα Γερμανίας και ταυτόχρονα κήρυξαν επανάσταση. Οι σφοδρές οδομαχίες κράτησαν περίπου δέκα μέρες και κατέληξαν σε νίκη των κυβερνητικών δυνάμεων και συντριβή των επαναστατών. Οι Καρλ Λίμπκνεχτ και Ρόζα Λούξεμπουργκ δολοφονήθηκαν στις 15 του μήνα στο πάρκο Τιργκάρντεν της Γερμανίας, κατά τη μεταγωγή τους στις φυλακές. Και οι δύο, είχαν γεννηθεί το 1871. Η κυβέρνηση διέταξε ένορκη διοικητική εξέταση για τις συνθήκες θανάτου τους.

Φεβρουάριος:

Δεκάδες Ελληνίδες από την Μακεδονία ελευθερώθηκαν έπειτα από πολύμηνες διαπραγματεύσεις και παραδόθηκαν στην ελληνική πρεσβεία στη Σόφια. Είχαν αρπαχθεί από κομιτατζήδες και είχαν σταλεί σε σπίτια Βουλγάρων αξιωματούχων που τις χρησιμοποιούσαν ως υπηρέτριες.

Μάρτιος:

Ο διαγραμμένος από το ιταλικό σοσιαλιστικό κόμμα Μπενίτο Μουσολίνι, με χρήματα βιομηχάνων και τραπεζιτών, ίδρυσε στις 29 του μήνα την οργάνωση Φάσιο (από τη λατινική

λέξη *fascis*, που σημαίνει δέσμη ραβδίων, σύμβολο της τιμωρού εξουσίας στην αρχαία Ρώμη). Τον Αύγουστο επρόκειτο να ανακοινώσει το πρόγραμμά του: Θα θέσπιζε τη συμμετοχή των εργατών στη διοίκηση των επιχειρήσεων και θα φορολογούσε βαριά τους εκπροσώπους του κεφαλαίου. Ελάχιστους κατάφερε να πείσει και στις εκλογές του Νοεμβρίου, το κόμμα με δυσκολία μάζεψε το 1,5% των ψήφων.

Απρίλιος:

Ο Ντάγκλας Φέρμπανκς και η σύζυγός του Μαίρη Πίκφορντ, ο κολλητός τους φίλος Τσάρλι Τσάπλιν και ο σκηνοθέτης Ντ. Γκρίφιθ είναι ο κεντρικός πυρήνας και το βαρύ πυροβολικό της νέας κινηματογραφικής εταιρείας United Artists, που ιδρύθηκε στα μέσα του μήνα. Σκοπός της εταιρείας είναι να παράγει ταινίες καλλιτεχνικών αξιώσεων που να συνδυάζουν και την απαραίτητη για την επιβίωσή της εμπορικότητα.

Μάιος:

Στις 29 Απριλίου, το ανώτατο συμβούλιο της διάσκεψης Ειρήνης που εδρεύει στο Παρίσι ανέθεσε στην Ελλάδα την εντολή να αναλάβει τη διοίκηση της περιοχής Σμύρνη - Αϊδίνι. Το θωρηκτό Αβέρωφ κατέπλευσε στο λιμάνι της Σμύρνης την Πρωτομαγιά. Ως τα τέλη του Μάη, η κατάληψη των δύο περιοχών είχε ολοκληρωθεί. Υπατος αρμοστής ορίστηκε ο πρώην διοικητής Ηπείρου, Αριστείδης Στεργιάδης.

Ιούνιος:

Με εντολή του ναυάρχου φον Ράιτερ και παρά τα μέτρα των Αγγλων, στις 21 του μήνα, αυτοβυθίστηκε ο αποκλεισμένος στο Σκάπα Φλόου στη Σκοτία γερμανικός στόλος από 700 πλοία. Οι σύμμαχοι της Αντάντ τα είχαν μεταφέρει εκεί, προκειμένου να τα μοιραστούν μετά την υπογραφή της συνθήκης αλλά τα είχαν αφήσει στη φύλαξη των γερμανικών πληρωμάτων τους.

Ιούλιος:

Με τις ευλογίες των μεγάλων δυνάμεων, υπογράφηκε στις 19 του μήνα η «συμφωνία Βενιζέλου - Τιτόνι» που αποδίδει στην Ελλάδα τη Βόρεια Ήπειρο (με την Αλβανία ιταλικό προτεκτοράτο) και τα Δωδεκάνησα (εκτός από τη Ρόδο). Οι Ιταλοί αποκτούν το δικαίωμα να εγκατασταθούν στη Μικρά Ασία, νότια από τον Μαιάνδρο ποταμό.

Στην πράξη, η ελληνοϊταλική συνθήκη δεν ίσχυσε ποτέ.

Αύγουστος:

Αιματηρή κατάληξη είχε η προσπάθεια του Μπέλα Κουν να επιβάλει τη δικτατορία του προλεταριάτου στην Ουγγαρία. Μετά την κομμουνιστική επανάσταση της 20ής Φεβρουαρίου στη Βουδαπέστη, είχε αναδειχθεί επικεφαλής της κυβέρνησης κομμουνιστών - σοσιαλδημοκρατών (21 Μαρτίου). Η απόπειρα σοβιετοποίησης της Ουγγαρίας προσέκρουσε στην αντίδραση των γειτονικών κρατών με τη Ρουμανία να στέλνει στρατεύματα εναντίον του Μπέλα Κουν. Στις 4 του μήνα, ο ρουμανικός στρατός κατέλυσε τη νεαρή ουγγρική σοβιετική δημοκρατία.

Σεπτέμβριος:

Εθελοντικός στρατός της Ιταλίας υπό την ηγεσία του τυχοδιώκτη ποιητή Γκαμπριέλ ντ' Ανούτζιο κυριεύσε στις 12 του μήνα το γιουγκοσλαβικό λιμάνι του Φιούμε δημιουργώντας διπλωματικό επεισόδιο με διεθνή αντίκτυπο. Η περιοχή ονομάστηκε «ελεύθερη πολιτεία». Η επίσημη Ιταλία έσπευσε να καταδικάσει την ενέργεια. Το Φιούμε επρόκειτο τελικά να δοθεί στους Ιταλούς.

Οκτώ βριος:

Ο ελληνικός στρατός μπήκε στη Θράκη και την απάλλαξε από την παρουσία των Βουλγάρων κομιτατζήδων. Στην Ξάνθη, όπου ο ελληνικός πληθυσμός βγήκε στους δρόμους πανηγυρίζοντας, οι Έλληνες στρατιώτες μοίρασαν στα παιδιά το «Αλφαβητάριον» και το βιβλίο του Ζαχαρία Παπαντωνίου «Τα ψηλά βουνά».

Νοέμβριος:

Η λαίδη Νάνσι Αστωρ γίνεται η πρώτη γυναίκα που εκλέγεται μέλος του βρετανικού κοινοβουλίου. Κατέβηκε στις εκλογές με το συντηρητικό κόμμα αλλά έχει ήδη διακριθεί για τους αγώνες της υπέρ των εργαζομένων γυναικών και παιδιών.

Δεκέμβριος:

Πέθανε στις 3 του μήνα ο Γάλλος ιμπρεσιονιστής ζωγράφος, Πιερ Ωγκούστ Ρενουάρ. Ο πίνακάς του με το φως του ήλιου να περνάει ανάμεσα από τα φύλλα ενός δένδρου και μια σειρά από πίνακες που απεικονίζουν λουόμενες είναι μεταξύ των σημαντικότερων έργων του. Ήταν εραστής του κόκκινου χρώματος. Γεννήθηκε το 1841.

(Έθνος της Κυριακής, 6.6.2009)